

“One team
to serve your
needs”

4th CORPORATE LAWYERS FORUM – The compliance issue

26.06.2019

KYRIAKIDES GEORGOPOULOS
Law Firm

Κανόνες Ανταγωνισμού, Διαδικασίες των Αρχών Ανταγωνισμού και Εταιρική Συμμόρφωση: Οδικός Χάρτης για ένα Αναγκαίο Καλό

Βικτωρία Μερτικοπούλου, LL.M., Ph.D.

Counsel, EU & Competition / Regulatory / Compliance

KYRIAKIDES GEORGOPOULOS Law Firm

v.mertikopoulou@kglawfirm.gr

1. Έννοια Συμμόρφωσης
2. Σημασία Συμμόρφωσης
3. Άξονες Προγραμμάτων Συμμόρφωσης
4. Κίνητρα Μη Συμμόρφωσης – Ανάλυση Κινδύνου
5. Εξουσίες Ελέγχου Αρχών Ανταγωνισμού
6. Απλοποιημένες Διαδικασίες Αρχών Ανταγωνισμού
7. Συμπεράσματα

ΕΝΝΟΙΑ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

- **Συμμόρφωση στους κανόνες ανταγωνισμού:** Σεβασμός από κάθε επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων των κανόνων ανταγωνισμού, και ιδίως των άρθρων 1 και 2 ν. 3959/2011, 101 και 102 ΣΛΕΕ, 5-10 ν. 3959/2011 (στην Ελλάδα ελέγχεται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, την **Ευρωπαϊκή Επιτροπή / Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού**, τα αρμόδια δικαστήρια)
- **Πρόγραμμα Συμμόρφωσης (ΠΣ):** Η δέσμευση μιας επιχείρησης να συμμορφωθεί με τις διατάξεις της νομοθεσίας ανταγωνισμού που υλοποιείται σε ένα θεσμοθετημένο εσωτερικό πλαίσιο για να διασφαλισθεί ότι η διοίκηση και το προσωπικό της εταιρείας δεν παραβαίνουν τους κανόνες ανταγωνισμού
- Συναρτάται με τη δέσμευση και τη νοοτροπία συμμόρφωσης της επιχείρησης, στο πλαίσιο της ορθής **εταιρικής διακυβέρνησης**
- Διαρκής / επαναλαμβανόμενη / συστηματική διαδικασία

ΒΑΣΗ / RATIO ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

- ✓ **Νομική υποχρέωση** - Οι κανόνες ανταγωνισμού προστατεύουν τον αξιοκρατικό ανταγωνισμό και διασφαλίζουν καινοτομία, καλύτερες τιμές και προϊόντα και υπηρεσίες υψηλότερης ποιότητας για τον καταναλωτή
- ✓ Μη συμμόρφωση επιφέρει πολύ σοβαρές κυρώσεις: Πρόγραμμα **συμμόρφωσης** με τους κανόνες ανταγωνισμού συνιστά ένα **προληπτικό μέτρο** που βοηθάει τις επιχειρήσεις **να αποφύγουν την έκθεση σε σημαντικούς δυνητικούς κινδύνους** από αντια ανταγωνιστικές πρακτικές
- ✓ **‘Σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης’**: εντοπισμός και θεραπεία τυχόν αντια ανταγωνιστικών πρακτικών εν τη γενέσει
- ✓ **Θετική και σύγχρονη εταιρική ταυτότητα** και υπεύθυνη στάση προς τους πελάτες και την κοινωνία – reputational: **αξιόπιστη και υπεύθυνη επιχειρηματική οντότητα**

ΓΙΑΤΙ Η ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΚΟΜΒΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ?

- A.** Σε μια υγιή οικονομία σε ένα κράτος δικαίου ενισχύεται η καινοτομία, μειώνονται οι τιμές και αυξάνεται η ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών
- B.** Για λόγους πρόληψης, γιατί η παράβαση μπορεί να επισύρει πολύ σοβαρές συνέπειες:
- ✓ πολύ υψηλά πρόστιμα [σημαντική αύξηση]
 - ✓ συμπεριφορικά μέτρα
 - ✓ ακυρότητα συμφωνιών
 - ✓ ποινικές κυρώσεις στους επιχειρηματίες
 - ✓ μείωση της φήμης της εταιρίας, αρνητική εικόνα στον τύπο και δικαστικά έξοδα
 - ✓ Αστική αποζημίωση για την παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού (ν. 4529/2018 - ενσωματώνει Οδηγία 2014/104/ΕΕ)
- Γ.** Άγνοια νόμου δεν συγχωρείται και δεν συνιστά λόγο απαλλαγής από το πρόστιμο
- Δ.** Από τη μεριά των Αρχών Ανταγωνισμού: Advocacy – ωστόσο: αυτοαξιολόγηση των επιχειρήσεων/ατομική καθοδήγηση μόνο σε περίπτωση καινοφανών ή ανεπίλυτων ζητημάτων εφαρμογής

Συνεπώς, η συμμόρφωση πρέπει να θεωρείται επένδυση αντί για κόστος

ΠΟΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΦΟΡΑ

- Υποχρέωση όλων των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ (**μικρές, μεσαίες, μεγάλες, κρατικές ή ιδιωτικές, ενώσεις ή Σύνδεσμοι επιχειρήσεων**)
 - “One size does not fit all” - Στρατηγική και μέτρα συμμόρφωσης ανάλογα με:
 - το μέγεθος και τους πόρους των επιχειρήσεων
 - τον τομέα δραστηριότητάς τους και την έκθεσή τους
 - Ιδιαίτερη προσοχή στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε πολλαπλές δικαιοδοσίες
 - Αφορά και επιχειρήσεις για τις οποίες έχει διαπιστωθεί παράβαση ανταγωνισμού στο παρελθόν (επιβαρυντικός παράγοντας)
- + Η ύπαρξη προγράμματος και μέτρων συμμόρφωσης υποστηρίζεται από τις Αρχές Ανταγωνισμού, αυξάνει την πρόληψη και μειώνει σημαντικά την έκθεση της επιχείρησης**
- Αν διαπιστωθεί κάποια παράβαση, η ύπαρξη προγράμματος συμμόρφωσης δεν μειώνει αφ’ εαυτής το πρόστιμο ούτε αίρει την ευθύνη της εταιρείας: στα προγράμματα συμμόρφωσης μετράει **το αποτέλεσμα**, και όχι η προσπάθεια

ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

- Το ΠΣ πρέπει να **κινητροδοτεί τα στελέχη** της επιχείρησης να συμμορφώνονται (Μοχλοί συμμόρφωσης / key drivers, διαδικασίες, στόχοι, αρχές)
- Πρέπει να εντοπίζει και να **εξαλείφει κίνητρα** μη συμμόρφωσης
- Πρέπει να εγκαθιδρύει διαδικασίες **εντοπισμού και αποτροπής** αντιανταγωνιστικών πρακτικών
- Σταθερή και αδιαπραγμάτευτη **δέσμευση της Διοίκησης** της επιχείρησης (“top-down approach”)
- **Διαρκής ενίσχυση των αξιών** αυτών στα στελέχη της επιχείρησης
- Αποτύπωση ότι η συμμόρφωση με τη νομοθεσία αποτελεί **θεμελιώδη πολιτική** της επιχείρησης
- Η στρατηγική συμμόρφωσης πρέπει να είναι **έγγραφη, γνωστή σε όλη την οργανωτική δομή της, διαθέσιμη μέσω intranet** σε όλες τις γλώσσες εργασίας της επιχείρησης και να επικαιροποιείται τακτικά

ΠΙΘΑΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

- Κατάρτιση έγγραφης Πολιτικής Συμμόρφωσης με κανόνες ανταγωνισμού / διαδικασίες επιχείρησης (λ.χ. με τη μορφή εγχειριδίου ή εσωτερικών κατευθυντήριων γραμμών)
- Δήλωση του προσωπικού ότι έχει λάβει γνώση των κανόνων και του προγράμματος συμμόρφωσης / συμπερίληψη των προσπαθειών συμμόρφωσης στην αξιολόγηση του προσωπικού
- Μέτρα / κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης από εργαζομένους
- Υπεύθυνοι συμμόρφωσης και contact point: Ανώτερο διοικητικό στέλεχος ή ομάδα συμμόρφωσης – υποβάλλουν εκθέσεις στη Διεύθυνση
- Πρόβλεψη εσωτερικών μηχανισμών αναφοράς - ‘speak-up policy’
- Τακτικές εκπαιδεύσεις του προσωπικού
- Λίστες dos & donts, red flags με περιοχές προβληματικής συμπεριφοράς και παραδείγματα από τη νομολογία / από πραγματικές υποθέσεις
- Εσωτερικός έλεγχος (ουσίας ή διαδικασίες) / αξιολόγηση κινδύνου
- Εξειδικευμένες συμβουλές για πιο σύνθετα ζητήματα

Βασική είναι η ανάληψη ταχείας δράσης σε περίπτωση εντοπισμού προβληματικής συμπεριφοράς

ΚΙΝΗΤΡΑ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ / ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Κίνητρα μη συμμόρφωσης στις επιχειρησιακές διαδικασίες (ενδεικτικά):

- Αμφίρροπη στάση της Διοίκησης ως προς τη σημασία της συμμόρφωσης,
- Αβεβαιότητα για το περιεχόμενο των κανόνων
- Αφέλεια, λάθος ή διαφθορά υπαλλήλων
- Αλαζονική στάση: θεωρούν απομακρυσμένη την πιθανότητα να καταληφθεί από κυρώσεις του νόμου
- Ζητήματα στο εσωτερικό σύστημα κινήτρων μιας επιχείρησης - εσωστρέφεια, εσωτερικές προτεραιότητες που δεν συμβιβάζονται με κανόνες

Ανάλυση του κινδύνου με βάση:

- Τον τομέα δραστηριότητας
- Ιστορικό τυχόν προηγούμενων παραβάσεων
- Το επίπεδο και συχνότητα των επαφών της επιχείρησης με τους ανταγωνιστές (για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια των κλαδικών ή βιομηχανικών συναντήσεων, γενικώς των συναντήσεων με τις εμπορικές / επαγγελματικές ενώσεις, εμπορικές συναλλαγές)
- Τα χαρακτηριστικά της αγοράς: θέση της επιχείρησης και των ανταγωνιστών της, ύπαρξη φραγμών εισόδου
- Άλλα χαρακτηριστικά του κλάδου, π.χ. συμμετοχή σε δημόσιους διαγωνισμούς
- Τη θέση και τον τομέα ευθύνης που κατέχει κάθε μέλος του προσωπικού (στελέχη που έρχονται συχνά σε επαφή με τους ανταγωνιστές – έμφαση σε: μέλη διοίκησης • πωλήσεις και marketing • αρμόδια για τιμολόγηση • τμήματος προμηθειών • νέα στελέχη που προέρχονται από ανταγωνιστές)

ΕΞΟΥΣΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΡΧΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

A. Έρευνες κινούνται: α. αυτεπαγγέλτως β. κατόπιν καταγγελίας γ. κατόπιν αίτησης του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης δ. με βάση αίτηση επιείκειας

B. Οι εξουσίες έρευνας της Επιτροπής Ανταγωνισμού περιλαμβάνουν:

1. Επιτόπιους ελέγχους –‘dawnraids’ (άρθρο 39 Ν. 3959/2011)
2. Καταθέσεις (ένορκες ή ανωμοτί) (άρθρο 39 Ν. 3959/2011)
3. Αιτήσεις παροχής στοιχείων ή πληροφοριών (άρθρο 38 Ν. 3959/2011)

Στους επιτόπιους ελέγχους, οι εξουσιοδοτημένοι υπάλληλοι έχουν την εξουσία, μεταξύ άλλων:

α) να εισέρχονται σε κάθε χώρο και μεταφορικό μέσο των επιχειρήσεων

β) να ελέγχουν τα βιβλία καθώς και κάθε έγγραφο της επιχείρησης και την ηλεκτρονική εμπορική αλληλογραφία, ανεξαρτήτως της μορφής αποθήκευσης

γ) να λαμβάνουν αντίγραφο των ανωτέρω

δ) να σφραγίζουν το χώρο εάν ο έλεγχος πρόκειται να συνεχιστεί επόμενη ημέρα

ε) να λαμβάνουν καταθέσεις και να ζητούν από το προσωπικό της επιχείρησης επεξηγήσεις περί των γεγονότων ή εγγράφων που σχετίζονται με το αντικείμενο του ελέγχου

ΕΠΙΤΟΠΙΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

- Για τη διεξαγωγή ελέγχου απαιτείται γραπτή εντολή Προέδρου, στην οποία προσδιορίζονται το αντικείμενο και ο σκοπός του ελέγχου, και οι συνέπειες της παρεμπόδισης ή δυσχέρασης της έρευνας

- Τι πρέπει να κάνει η επιχείρηση στις περιπτώσεις ελέγχου:

- Το προσωπικό της πρέπει να συνεργαστεί
- Πρέπει να ενημερωθεί ο υπεύθυνος (Πρόεδρος Δ.Σ/ Δ/νων Σύμβουλος κ.α) και να κληθεί ο δικηγόρος της εταιρείας
- Να αποδεχθεί τον έλεγχο - χωρίς καθυστέρηση
- Να μην καταστρέψει έγγραφα και μη διαγράψει ηλεκτρονικά αρχεία (κυρώσεις σε υποθέσεις παρακώλυσης από Ευρ. Επιτροπή και από Επιτροπή Ανταγωνισμού)
- Να παράσχει πρόσβαση στα έγγραφα και ηλεκτρονικά αρχεία που θα τους ζητηθεί

(προσοχή στο δικηγορικό απόρρητο: καλύπτει επικοινωνία με τον εξωτερικό δικηγόρο, προκειμένου να ληφθεί νομική συμβουλή / δεν καλύπτεται επικοινωνία με την εσωτερική Νομική Υπηρεσία της επιχείρησης)

- Δικαιώματα επιχείρησης:

- α) να ενημερωθεί για το αντικείμενο του ελέγχου που καθορίζει τα όριά του
- β) να κρατήσει αντίγραφο της εντολής ελέγχου και των στοιχείων που συλλέχθηκαν
- γ) να της κοινοποιηθεί η έκθεση ελέγχου (μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου – άρ. 39.4 ν. 3959/2011)

Σε περίπτωση προβληματικής πρακτικής:

Στόχος ΠΣ η πρόληψη. Παρ' όλα αυτά το ενδεχόμενο παρατυπιών δεν αποκλείεται.

Στρατηγική συμμόρφωσης επιτρέπει: α) να εντοπισθεί το πρόβλημα σε πρώιμο χρονικό σημείο, β) να ληφθούν εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα - περιορισμός ζημίας / ελαχιστοποίηση έκθεσης.

Μέτρα σε περίπτωση εντοπισμού προβληματικών ευρημάτων:

- Τροποποίηση επιχειρηματικής συμπεριφοράς - Να σταματά η πρακτική το συντομότερο δυνατό
- Η επιχείρηση μπορεί να αποφασίσει να συνεργαστεί με την Αρχή με υπαγωγή στο πρόγραμμα επιείκειας ή και στο πλαίσιο της διαδικασίας διευθέτησης:

- Πρόγραμμα Επιείκειας

- Το πρόγραμμα επιείκειας της Επιτροπής αποσκοπεί στον εντοπισμό και στην αποσταθεροποίηση (race-to-the-door) μυστικών συμφωνιών μεταξύ ανταγωνιστών
- Η πλήρης απαλλαγή από το πρόστιμο μπορεί να χορηγηθεί στην επιχείρηση που καταγγέλλει πρώτη στην Επιτροπή μία ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ μυστική σύμπραξη ή που παρέσχε πρώτη στην Επιτροπή επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για αυτήν (ακόμη και μετά τον επιτόπιο έλεγχο της αρχής)
- Οι επιχειρήσεις οι οποίες, παρά την προθυμία τους να συνεργαστούν, υποβάλλουν την αίτηση επιείκειας μετά από έναν άλλο ανταγωνιστή που έτυχε απαλλαγής, μπορούν να έχουν μείωση του προστίμου που τους επιβάλλεται.

- Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών (μόνο για οριζόντιες συμπράξεις / με διαπίστωση παράβασης)

Αν οι επιχειρήσεις είναι προετοιμασμένες να αναγνωρίσουν τη συμμετοχή τους σε σύμπραξη, η Επιτροπή μπορεί να τις καλέσει να συμμετάσχουν σε ταχύτερη περάτωση της διαδικασίας, στο πλαίσιο της διαδικασίας «διευθέτησης», που ανταμείβεται με 10 % μείωση του προστίμου (ενδεχομένως σωρευτικά με την έκπτωση επιείκειας ή άλλες προβλεπόμενες μειώσεις προστίμου).

- Εισαγωγή της ΔΔΔ το 2016: Προσθήκη άρ. 25α στο ν. 3959/2011 (εξουσιοδ. διάταξη) και απόφαση ΕΑ 628/2016
- Συχνά ακολουθούμενη απλοποιημένη διαδικασία στις υποθέσεις οριζόντιων συμπράξεων
- Αναγνώριση από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις της συμμετοχής και ευθύνης τους από τις παραβάσεις και της αποδοχής του επιβληθέντος προστίμου
- Σκοπός: επιτάχυνση της διοικητικής διαδικασίας για παραβάσεις άρ. 1 ν. 3959/2011 ή/και του άρ. 101 ΣΛΕΕ
- Περιορισμός του αριθμού των προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων της ΕΑ ενώπιον ΔΕΦΑΘ

Άλλα εργαλεία αμεσότερης επέμβασης στην αγορά / αποκατάστασης συνθηκών ανταγωνισμού:

- Διαδικασία δεσμεύσεων (άρ. 25 παρ. 6 ν. 3959/2011 και απόφαση ΕΑ 588/2014) - όχι για οριζόντιες καρτελλικές συμπράξεις – δεν εμπεριέχει διαπίστωση παράβασης

- Διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων (άρ. 25 παρ. 5 ν. 3959/2011) εφόσον πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις / πιθανολόγηση παράβασης

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ, ΑΝΑΓΚΑΙΟ ΚΑΛΟ

Η συμμόρφωση μπορεί να οδηγήσει σε συνεργασία με τις Αρχές:

- η επιχείρηση μπορεί να ενημερώσει την Επιτροπή ανταγωνισμού ή να υποβάλει καταγγελία σχετικά με κάποια πιθανή παράβαση που υποπίπτει στην αντίληψή της.
- η ίδια μπορεί να υποβάλει αίτηση για απαλλαγή από ή/και μείωση προστίμων εάν έχει εμπλακεί σε παράβαση / οριζόντια σύμπραξη, προσκομίζοντας όλα τα σχετικά στοιχεία στην Αρχή

Αν επιβληθεί πρόστιμο, η Αρχή μπορεί να αναγνωρίσει τις προσπάθειες συμμόρφωσης μιας επιχείρησης και να τις λάβει υπόψη κατά τη διαμόρφωση των κυρώσεων και την επιμέτρηση του προστίμου ως **ελαφρυντική περίπτωση** (χωρίς σχετική προς τούτο υποχρέωση)

Ένα αξιόπιστο πρόγραμμα συμμόρφωσης με τη νομοθεσία ανταγωνισμού είναι προς όφελος της επιχείρησης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Έμφαση στις πολιτικές συμμόρφωσης, επ' ωφελεία όλων
- Για την επιχείρηση, συμμόρφωση σημαίνει επίσης ότι:
 - 1) ότι τα στελέχη είναι πιο ενημερωμένα και μπορούν να ανταποκρίνονται στις επαγγελματικές απαιτήσεις καλύτερα και με μεγαλύτερη βεβαιότητα,
 - 2) η επιχείρηση μπορεί να αποσαφηνίζει τον τρόπο να εφαρμόζει νόμιμες πρωτοβουλίες με τα απαραίτητα εχέγγυα και να ανταγωνίζεται δυναμικά αλλά νόμιμα, με βάση την καινοτομία και την αξία των προϊόντων της,
 - 3) η επιχείρηση έχει τον τρόπο να εφαρμόζει μια μακρόπνοη βιώσιμη πολιτική
 - 4) η εταιρική ταυτότητα και η δέσμευση του προσωπικού είναι αυξημένες σε ηθικές επιχειρήσεις

ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΗΓΕΣ

- ✓ Ευρ. Επιτροπή: <http://ec.europa.eu/competition/>
- ✓ Επιτροπή Ανταγωνισμού: <https://www.epant.gr/>
- ✓ ΟΟΣΑ: <http://www.oecd.org/daf/competition/Promotingcompliancewithcompetitionlaw2011.pdf>
- ✓ CMA: <https://www.gov.uk/government/publications/how-your-business-can-achieve-compliance-with-competition-law>

Οδηγοί ΕΑ [<https://www.epant.gr/Pages/Publications>]:

- ✓ Οδηγός για Αναθέτουσες Αρχές
- ✓ Οδηγός για Ενώσεις Επιχειρήσεων
- ✓ Αποφάσεις ΕΑ και Γνωμοδοτήσεις ΕΑ: <https://www.epant.gr/Pages/DecisionsOpinions>

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Athens

28, Dimitriou Soutsou Str.
115 21 Athens
T: +30 210 817 1500

Thessaloniki

17, Ethnikis Antistasseos Str.
551 34 Thessaloniki
T: +30 2310 441 552

KYRIAKIDES GEORGOPOULOS
Law Firm

www.kglawfirm.gr